

GAP กรมประมง มาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี สำหรับฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำ

1. สถานที่

สถานที่ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่เกษตรกรต้องพิจารณาเลือกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อให้การจัดการเลี้ยงมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ต้องเป็นพื้นที่ที่เกษตรกรมีสิทธิ หรือพื้นที่ที่ได้รับอนุญาต¹ ให้ประกอบกิจกรรมเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ แบ่งออกเป็น

1.1 บ่อเลี้ยง

- 1.1.1 มีการขึ้นทะเบียนฟาร์มอย่างถูกต้อง
- 1.1.2 ใกล้แหล่งน้ำสะอาด ห่างจากแหล่งกำเนิดมลพิษ และมีระบบการถ่ายเทน้ำที่ดี
- 1.1.3 มีการคมนาคมสะดวก และมีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน

1.2 กระจก

- 1.2.1 มีการขึ้นทะเบียนฟาร์มอย่างถูกต้อง
- 1.2.2 ควรอยู่ในแหล่งที่มีคุณภาพน้ำที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงสัตว์น้ำ ห่างจากแหล่งกำเนิดมลพิษ
- 1.2.3 การคมนาคมสะดวกและมีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน
- 1.2.4 อยู่ในบริเวณที่ได้รับอนุญาต
- 1.2.5 ไม่ปิดกั้นการไหลของน้ำ

¹ บริเวณที่ได้รับอนุญาต ตามรประกาศจังหวัด หรือตามระเบียบกรมประมงว่าด้วยการยื่นคำขอและการอนุญาตให้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำประเภทที่สาธารณประโยชน์ พ.ศ. 2533

2 การจัดการทั่วไป

การจัดการฟาร์มที่ดี จะช่วยลดปัญหาการจัดการเลี้ยงรายวันให้น้อยลง และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

2.1 บ่อเลี้ยง

- 2.1.1 ปฏิบัติตามคู่มือการเลี้ยงสัตว์น้ำของกรมประมงหรือวิธีการอื่นที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ
- 2.1.2 มีแผนที่แสดงแหล่งที่ตั้งและแผนผังฟาร์มเลี้ยง
- 2.1.3 น้ำที่จากบ่อเลี้ยงต้องมีค่าไม่เกินค่ามาตรฐานน้ำที่จากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำของกรมประมง
- 2.1.4 การเลี้ยงต้องดำเนินการอย่างถูกสุขลักษณะ

2.2 กระจก

- 2.2.1 ปฏิบัติตามคู่มือการเลี้ยงสัตว์น้ำในกระจกของกรมประมง หรือวิธีการอื่นที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ
- 2.2.2 มีแผนที่แสดงแหล่งที่ตั้งและแผนผังการวางกระจก
- 2.2.3 การเลี้ยงต้องดำเนินการอย่างถูกสุขลักษณะ
- 2.2.4 จำนวนกระจกต้องไม่เกินศักยภาพการรองรับของแหล่งน้ำ

3.ปัจจัยการผลิต

3.1 ต้องใช้ปัจจัยการผลิต เช่น อาหาร อาหารเสริม วิตามิน ฯลฯ ที่ขึ้นทะเบียนกับทางราชการ (ในกรณีที่กำหนดให้ปัจจัยการผลิตนั้นต้องขึ้นทะเบียน) และไม่หมดอายุ

3.2 ปัจจัยการผลิตต้องปลอดจากการปนเปื้อนของยาและสารต้องห้ามในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำตามประกาศทางราชการ

3.3 การผลิตอาหารสำหรับสัตว์น้ำต้องมีกระบวนการที่ถูกสุขลักษณะและปลอดภัยต่อสัตว์น้ำและผู้บริโภค

3.4 มีการจัดเก็บปัจจัยการผลิตอย่างถูกสุขลักษณะ

4. การจัดการดูแลและสุขภาพสัตว์น้ำ

เมื่อเกิดปัญหาการติดเชื้อในสัตว์น้ำ เกษตรกรควรเข้าใจวิธีการแพร่ระบาด และพยายามตัดวงจรหรือจัดการเพื่อลดความรุนแรงของโรค

4.1 บ่อเลี้ยง

- 4.1.1 มีการเตรียมบ่อและอุปกรณ์อย่างถูกวิธีเพื่อป้องกันโรคที่จะเกิดกับสัตว์น้ำ
- 4.1.2 เมื่อสัตว์น้ำมีอาการผิดปกติไม่ควรใช้ยาและสารเคมีทันที ควรพิจารณาด้านการจัดการ เช่น การเปลี่ยนถ่ายน้ำ เพิ่มอากาศ ก่อนใช้ยาและสารเคมี
- 4.1.3 ในกรณีที่สัตว์น้ำป่วย จำเป็นต้องใช้ยาและสารเคมี ให้ใช้ยาและสารเคมีที่ขึ้นทะเบียนถูกต้องและปฏิบัติตามฉลากอย่างเคร่งครัด
- 4.1.4 ไม่ใช้ยาและสารเคมีต้องห้ามตามประกาศทางราชการ
- 4.1.5 เมื่อสัตว์น้ำป่วยหรือมีการระบาดของโรค ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ มีวิธีการจัดการซากและน้ำทิ้งที่เหมาะสม

4.2 กระจก

- 4.2.1 มีการเตรียมและวางกระจกอย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมและโรคระบาด
- 4.2.2 มีการเฝ้าระวังและดูแลสุขภาพสัตว์น้ำที่เลี้ยงอย่างสม่ำเสมอ เมื่อสัตว์น้ำมีอาการผิดปกติ ให้รีบดำเนินการแก้ไขอย่างเหมาะสม
- 4.2.3 ในกรณีที่สัตว์น้ำป่วย จำเป็นต้องใช้ยาและสารเคมี ให้ใช้ยาและสารเคมีที่ขึ้นทะเบียนถูกต้องและปฏิบัติตามฉลากอย่างเคร่งครัด
- 4.2.4 ทำความสะอาดกระจกอุปกรณ์เป็นระยะๆ ตลอดการเลี้ยง
- 4.2.5 ไม่ใช้ยาและสารเคมีต้องห้ามตามประกาศทางราชการ
- 4.2.6 เมื่อสัตว์น้ำป่วยหรือมีการระบาดของโรค ต้องแจ้งเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ มีวิธีการจัดการซากและน้ำทิ้งที่เหมาะสม

5. สุขลักษณะฟาร์ม

เกษตรกรต้องให้ความสำคัญในการจัดการสุขอนามัยฟาร์ม ด้านการปนเปื้อนเชื้อจากขยะสิ่งปฏิกูล หรือสิ่งขับถ่าย ที่อาจปนเปื้อนลงสู่บ่อเลี้ยงได้ โดยมีรายละเอียดตามข้อกำหนด ดังนี้

5.1 บ่อเลี้ยง

- 5.1.1 มีการจัดการระบบน้ำทิ้งที่เหมาะสมน้ำทิ้งจากบ้านเรือนต้องแยกจากระบบการเลี้ยง
- 5.1.2 ห้องสุขาแยกเป็นสัดส่วน ห่างจากบ่อเลี้ยง และมีระบบจัดการของเสียอย่างถูกสุขลักษณะ
- 5.1.3 จัดอุปกรณ์ เครื่องมือ รวมทั้งปัจจัยการผลิตต่างๆ ในบริเวณฟาร์มให้เป็นระเบียบ สะอาด ถูกสุขลักษณะเสมอ
- 5.1.4 มีระบบการกำจัดขยะที่ดี เช่น ถังขยะที่ฝาปิดที่มิดชิด เพื่อป้องกันแมลงวัน หนู แมลงสาบ และการคุ้ยเขี่ยของสัตว์เลี้ยง

5.2 กระจก

- 5.2.1 มีห้องสุขาที่ถูกสุขลักษณะ
- 5.2.2 ไม่ทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลในบริเวณกระจกเลี้ยงสัตว์น้ำ ควรนำไปทิ้ง/ทำลายอย่างถูกต้อง
- 5.2.3 ทำความสะอาดกระจก อุปกรณ์เครื่องมือ และเครื่องใช้ต่างๆ ให้สะอาดจัดให้เป็นระเบียบอยู่เสมอ

6. การเก็บเกี่ยวและการขนส่ง

การจับและการขนส่งที่ดีจะช่วยให้สัตว์น้ำอยู่ในสภาพที่ดี มีคุณภาพ สะอาด ปลอดภัย

6.1 วางแผนเก็บเกี่ยวผลผลิตถูกต้องตามความต้องการของตลาดและมีหนังสือกำกับการจำหน่ายสัตว์น้ำและลูกพันธุ์สัตว์น้ำ

6.2 มีการจัดการและดูแลรักษาสัตว์น้ำอย่างถูกสุขลักษณะระหว่างการเก็บเกี่ยวและการขนส่งเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัยต่อผู้บริโภค

6.3 ผลผลิตสัตว์น้ำที่เก็บเกี่ยวต้องไม่มียา หรือสารเคมีตกค้างเกินมาตรฐานกำหนด²

² ค่ามาตรฐานกำหนด หมายถึง การกำหนดค่าปริมาณสารตกค้างสูงสุดในผลิตผลทางการเกษตร หรือ เอ็ม อาร์ แอล (MRLs : Maximum Residue Limits ปริมาณสารตกค้างสูงสุดที่ยอมรับได้) เพื่อใช้เป็นค่ามาตรฐานในการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งปกติจะกำหนดไว้ ในระดับที่ต่ำกว่าระดับความปลอดภัยของสารเคมีที่ร่างกายจะสามารถรับได้ในแต่ละวันตลอดชีวิต

7. การเก็บข้อมูล

มีบันทึก³ การจัดการเลี้ยง การให้อาหาร การตรวจสุขภาพ การใช้ยาและสารเคมีอย่างสม่ำเสมอและบันทึกข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน

³ บันทึกและข้อมูล สำคัญต่อการตรวจสอบย้อนกลับ และการปฏิบัติของฟาร์มให้เป็นไปตามแนวทางที่ดี บันทึกต่างๆ เช่น การจัดการเลี้ยง การให้อาหาร การตรวจสุขภาพ การใช้ยาและสารเคมี เป็นต้น